

Πλημμύρες και Κλιματική Αλλαγή: Πρόσφατες Θεσμικές εξελίξεις

Συγγραφέας: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΡΙΑ ΤΖΑΤΖΑΚΗ

Τα πρόσφατα έντονα καιρικά φαινόμενα («Διδώ», «Ετεοκλής», «Ηφαιστίων») ξύπνησαν μνήμες από τις καταστροφικές πλημμύρες του Νοεμβρίου 2017 που εκδηλώθηκαν σε πολλές περιοχές της χώρας, ακόμη και σε νησιά, όπως η Σαμοθράκη. Οι πλημμύρες αποτελούν σοβαρή φυσική καταστροφή, η οποία επηρεάζει μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού, θέτοντας σε κίνδυνο τις ανθρώπινες ζωές, τις υποδομές, την πολιτιστική κληρονομιά και την οικονομία. Κατά το χρονικό διάστημα των ετών 1980-2011, οι πλημμύρες έπληξαν περισσότερα από 5.5 εκατομμύρια άτομα και προκάλεσαν οικονομικές ζημιές άνω των 90 δις. ευρώ, ενώ υπολογίζεται ότι ως το τέλος του αιώνα θα αυξηθεί στα 50 εκ. ο αριθμός των ανθρώπων που κινδυνεύουν να εκτοπιστούν εξαιτίας πλημμυρών[1].

Η αυξανόμενη ένταση και συχνότητα εμφάνισης των πλημμυρικών φαινομένων οφείλεται αναμφισβήτητα στην κλιματική αλλαγή[2] και στις ισχυρές βροχοπτώσεις εξαιτίας της, οι οποίες σε συνδυασμό με την υφιστάμενη άναρχη δόμηση και τις πυρκαγιές των δασών καθίστανται απειλή για την κοινωνία και το οικοσύστημα. Η κλιματική αλλαγή δεν γνωρίζει σύνορα και ως εκ τούτου δεν αποτελεί μόνο τοπική πρόκληση. Οι επιπτώσεις της εκτός της ΕΕ έχουν αντίκτυπο και εντός της ΕΕ, δεδομένου ότι συμβάντα, όπως τυφώνες, ξηρασίες, πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές μπορεί να επηρεάσουν την επισιτιστική και υδρευτική ασφάλεια των κατοίκων της[3]. Σύμφωνα με στατιστικά δεδομένα της ΕΕ, οι αστικές περιοχές που ζουν σήμερα 4 στους 5 Ευρωπαίους εκτίθενται σε πλημμύρες, καύσωνες ή άνοδο της στάθμης της θάλασσας, χωρίς κατάλληλη προετοιμασία για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή[4].

Οι συνέπειες των πλημμυρών στην καθημερινότητά μας καθιστούν αναγκαία την πρόληψη, την παρακολούθησή τους κατά τη διάρκεια εκδήλωσης των συμβάντων και την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους με συντονισμό και συνέργεια όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Είναι απαραίτητες οι συστηματικές προσπάθειες για την αποτροπή και την καταστολή των επιπτώσεων, τόσο αυτοτελώς όσο και μέσα από δράσεις για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε κεντρικό αλλά και τοπικό επίπεδο, με ενεργοποίηση των πολιτών. Προκειμένου να είναι αποτελεσματική, η προσαρμογή πρέπει να συνιστά οργανωμένη κοινωνικά, οικονομικά, επιστημονικά και θεσμικά διαδικασία, η οποία ταυτόχρονα θα είναι διαρκής, πολύπλευρη και συμμετοχική[5].

Βασικό εργαλείο για τη χάραξη εθνικής πολιτικής, το στρατηγικό σχεδιασμό και τη λήψη μέτρων για την προστασία από τις πλημμύρες αποτελούν τα Σχέδια Διαχείρισης

Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ)[6]. Η έκδοση των σχεδίων αυτών προβλέπεται στην Οδηγία για τις Πλημμύρες (Οδηγία 2007/60/ΕΚ)[7], η οποία ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 31822/1542/Ε103 το 2010[8].

Η χώρα διαθέτει ΣΔΚΠ για όλα τα υδατικά της διαμερίσματα και για τον Έβρο χωριστά[9], λόγω των έντονων περιστατικών και του τριεθνούς χαρακτήρα του ποταμού. Τα ΣΔΚΠ περιλαμβάνουν τους βασικούς στόχους για τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας με έμφαση στη μείωση των αρνητικών συνεπειών, καθώς και τα απαραίτητα μέτρα και προτεραιότητες για την προστασία από τις πλημμύρες. Με αυτόν τον τρόπο, καλύπουν όλες τις πτυχές της διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένων της πρόγνωσης πλημμυρών και των συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης, με στόχο την πρόληψη, την ετοιμότητα και την αποκατάσταση. Σε συνδυασμό και με τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών[10] της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ[11] αποσκοπούν στην ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας με σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη ευθύδικη χρήση τους[12] για τις παρούσες και τις μέλλουσες γενεές.

Επίσης, εγκρίθηκε πρόσφατα το Σχέδιο «ΔΑΡΔΑΝΟΣ» για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών και άμεσης διαχείρισης των συνεπειών από την εκδήλωση πλημμυρικών φαινομένων. Το Σχέδιο στοχεύει στη συντονισμένη απόκριση των εμπλεκόμενων φορέων σε τοπικό, περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο για την υλοποίηση προπαρασκευαστικών δράσεων για την πρόληψη των πλημμυρών αλλά και την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους σε όλη την επικράτεια της χώρας[13].

Ειδικότερα, στο Σχέδιο «ΔΑΡΔΑΝΟΣ» αναλύεται ο κίνδυνος πλημμύρας και διαχωρίζονται οι δράσεις σε προπαρασκευαστικές, δράσεις αυξημένης ετοιμότητας, αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών και άμεσης διαχείρισης των συνεπειών από την εκδήλωση των πλημμυρικών φαινομένων, καθώς και δράσεις άμεσης αρωγής των πληγέντων. Επιπλέον, αποσαφηνίζονται οι αρμοδιότητες των φορέων της κεντρικής και αποκεντρωμένης διοίκησης, των περιφερειών, των δήμων και των εθελοντικών οργανώσεων για την αντιμετώπιση των πλημμυρών. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το Σχέδιο περιλαμβάνει χαρτογραφική αποτύπωση των περιοχών που έχουν κηρυχθεί σε κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης Πολιτικής Προστασίας σε παράθεση με τις ζώνες επικινδυνότητας πλημμύρας, όπως εκείνες καταγράφονται στα ΣΔΚΠ.

Επιπλέον, με το ν. 4638/2019 συστάθηκε Ειδική Επιστημονική Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής, με αρμοδιότητα την υποβολή εισηγήσεων για τη διαμόρφωση πολιτικών αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, την επιστημονική τεκμηρίωση των πολιτικών αυτών και γνωμοδότηση για κάθε σχετικό ζήτημα, συμπεριλαμβανομένων και των πλημμυρών[14].

Η Επιτροπή αποτελεί ένα διεπιστημονικό όργανο, με συμμετοχή εκπροσώπων από την

πανεπιστημιακή και ακαδημαϊκή κοινότητα, ινστιτούτα, μη κυβερνητικές οργανώσεις και συνδέσμους του επιχειρηματικού τομέα[15]. Η πρώτη συνεδρίαση της Επιτροπής (03.02.2020) επικεντρώθηκε στις δράσεις και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στη χώρα, καθώς και στους τρόπους αναγνώρισης των προσπαθειών πόλεων και νησιών για προσαρμογή στην πράσινη οικονομία.

Επομένως, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο αποτελεί τη βάση για την υλοποίηση σειράς δράσεων, οι οποίες δύναται να διαφοροποιούνται σε κάθε πλημμυρικό συμβάν ανάλογα με τις απαιτήσεις διαχείρισης, χωρίς ωστόσο να θέτει περιορισμούς ως προς το εύρος των δράσεων αυτών[16]. Είναι σαφές ότι στόχος είναι η αντιπλημμυρική θωράκιση της χώρας, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και κατά συνέπεια, η προστασία του πληθυσμού. Η ολοένα και αυξανόμενη οξύτητα των πλημμυρικών φαινομένων, λόγω κλιματικής αλλαγής, απαιτεί την προσοχή, ετοιμότητα και συνέργεια όλων των εμπλεκόμενων φορέων, οι οποίοι καλούνται να χρησιμοποιήσουν τα υπάρχοντα διαχειριστικά εργαλεία και να υλοποιήσουν το πρόγραμμα μέτρων των ΣΔΚΠ, με σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πλημμυρών και των καταστροφικών συνεπειών τους.

[1] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δράση για το κλίμα, *Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής*, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/clima/change/consequences_el.

[2] Ε. Δούση, *Κλιματική Αλλαγή*, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2017.

[3] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Ψήφισμα της 28ης Νοεμβρίου 2019 σχετικά με τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, 2019, στη Μαδρίτη, Ισπανία (COP25), 2019/2712(RSP), P9_TA(2019)0079*, διαθέσιμο στο https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0079_EL.pdf, παράγραφος 49.

[4] *Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής*, ο.π.

[5] Ε.Κε.Π.Ε.Κ. Παντείου Πανεπιστημίου, ΓΣΕΕ, ΤΕΕ, WWF Ελλάς, *Οδικός Χάρτης για την Προσαρμογή της Ελλάδας στην Κλιματική Αλλαγή*, Επιστημονική έκθεση, 2011, διαθέσιμο στο http://www.wwf.gr/images/pdfs/odikos_xartis.pdf, σελ. 9.

[6] Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, *Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας*, διαθέσιμα στο <https://floods.ypeka.gr/>.

[7] Ευρωπαϊκή Ένωση, *Οδηγία 2007/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του*

Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L288/27, 01.11.2007.

[8] Κοινή Υπουργική Απόφαση Η.Π. 31822/1542/Ε103 Αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2007/60/ΕΚ «για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας», του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2007», όπως ισχύει, Εφημερίδα της Κυβέρνησης Τεύχος Β΄ 1108/21.07.2010.

[9] Εθνική Επιτροπή Υδάτων, Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής Ποταμών για τα 14 Υδατικά Διαμερίσματα της χώρας και τον π. Έβρο, Εφημερίδα της Κυβέρνησης Τεύχη Β΄ 2639/05.07.2018, 2640/05.07.2018, 2638/05.07.2018, 2687/06.07.2018, 2683/06.07.2018, 2691/06.07.2018, 2692/06.07.2018, 2686/06.07.2018, 2684/06.07.2018, 2693/06.07.2018, 2682/06.07.2018, 2685/06.07.2018, 2689/06.07.2018, 2690/06.07.2018 και 2688/06.07.2018.

[10] Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, διαθέσιμα στο <http://wfdver.ypeka.gr/el/home-gr/>.

[11] Ευρωπαϊκή Ένωση, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, L327/1, 22.12.2000.

[12] O. McIntyre, *Environmental Protection of Interntional Watercourses under International Law*, Ashgate, 2007.

[13] Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, 1^η Έκδοση του Γενικού Σχεδίου Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών και Άμεσης/Βραχείας Διαχείρισης των Συνεπειών από την Εκδήλωση Πλημμυρικών Φαινομένων με την κωδική ονομασία «ΔΑΡΔΑΝΟΣ», στα πλαίσια του Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη «Ξενοκράτης» (ΑΔΑ: ΨΓΚΟ46ΜΤΛΒ-Φ04), 18.11.2019.

[14] Άρθρο 15, ν.4638/2019 Κύρωση: α) της από 25.9.2019 Π.Ν.Π. «Επείγουσα ρύθμιση για την απαλλαγή από την υποχρέωση απόδοσης του φόρου διαμονής» (Α΄ 142), β) της από 30.9.2019 Π.Ν.Π. «Κατεπείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εσωτερικών, Οικονομικών και Υγείας» (Α΄ 145), γ) της από 4.10.2019 Π.Ν.Π. «Κατεπείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας» (Α΄ 150) και άλλες διατάξεις, Εφημερίδα της Κυβέρνησης Τεύχος

Α' 181/18.11.2019.

[\[15\]](#) Υπουργική Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΔΥ/10153/1123/29.01.2020 «Συγκρότηση Ειδικής Επιστημονικής Επιτροπής για την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής», ΑΔΑ: 6Ω404653Π8-ΦΥΛ.

[\[16\]](#) Σχέδιο «ΔΑΡΔΑΝΟΣ», ο.π., σελ. 13.